GENERALINIO ADVOKATO
YVES BOT IŠVADA,
pateikta 2012 m. birželio 21 d.[1]

Byla C-268/11

Atilla Gülbahce
prieš
Freie und Hansestadt Hamburg

(Hamburgisches Oberverwaltungsgericht (Vokietija) pateiktas prašymaspriimti prejudicinį sprendimą)

„EEB ir Turkijos asociacijos tarybos sprendimas Nr. 1/80 — Nediskriminavimo principas darbo sąlygų srityje — Leidimo laikinai gyventi šalyje ir neterminuoto leidimo dirbti išdavimas darbuotojui turkui — Leidimo gyventi šalyje trukmę pratęsiančių sprendimų panaikinimas atgaline data — Sąlygos, kurioms esant teisė gyventi šalyje gali būti grindžiama Sprendimo Nr. 1/80 10 straipsnio 1 dalimi, atsižvelgiant į neterminuotą leidimą dirbti“

1. Šioje byloje *Hamburgisches Oberverwaltungsgericht* (Hamburgo vyriausiasis administracinis teismas) (Vokietija) dar kartą kreipiasi į Teisingumo Teismą dėl 1980 m. rugsėjo 19 d. Asociacijos tarybos[2] sprendimo Nr. 1/80 dėl asociacijos plėtros[3] išaiškinimo.

2. Šios bylos faktinis pagrindas susijęs su Turkijos piliečiu, kuris, turėdamas vizą, išduotą šeimai susijungti, atvyko į Vokietijos teritoriją ir dėl to įgijo teisę apsigyventi šalyje. Be to, šiam darbuotojui buvo suteiktas neterminuotas leidimas dirbti. Pagrindinis šios bylos klausimas yra toks: ar pagal Sprendimo Nr. 1/80 nuostatas valstybės narės valdžios institucijos gali atgaline data panaikinti Turkijos piliečiui išduotus leidimus gyventi nuo tos dienos, kai nustojo egzistuoti šiems leidimams išduoti nacionalinėje teisėje nustatytas pagrindas, t. y. baigėsi sutuoktinių bendras gyvenimas.

3. Dėl šio klausimo pirmiausia reikia išnagrinėti, ar pagrindinės bylos pareiškėjas, ginčydamas šį panaikinimą atgaline data ir siekdamas prašyti pratęsti savo leidimą gyventi šalyje, gali remtis iš šio sprendimo 6 straipsnio 1 dalies pirmos įtraukos kildinamomis teisėmis. Pagal šią nuostatą po vienų metų teisėto darbo priimančiosios valstybės narės darbo rinkoje darbuotojams imigrantams turkams suteikiama teisė prašyti atnaujinti savo leidimus dirbti pas tą patį darbdavį.

1 — Originalo kalba: prancūzų.

2 — Asociacijos taryba buvo įsteigta Susitarimu dėl Europos ekonominės bendrijos ir Turkijos asociacijos įsteigimo, kuris 1963 m. rugsėjo 12 d. Ankaroje buvo pasirašytas tarp Turkijos Respublikos ir EEB valstybių narių bei Bendrijos. Šis Susitarimas Bendrijos vardu buvo sudarytas, aprobuotas ir patvirtintas 1963 m. gruodžio 23 d. Tarybos sprendimu 64/732/EEB (OL L 217, 1964 m., p. 3685; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 11 t., p. 10) (toliau – Asociacijos susitarimas).

3 — Sprendimą Nr. 1/80 galima rasti: *Accord d'association et protocoles CEE-Turquie et autres textes de base*, Europos Bendrijų Oficialiųjų leidinių biuras, Briuselis, 1992.

4. Paskui šioje byloje bus patikslinta minėto sprendimo10 straipsnio 1 dalies, kurioje numatyta, kad Europos Sąjungos valstybės narės teisėtoje darbo rinkoje esantiems darbuotojams turkams taiko tokią tvarką, pagal kurią draudžiama bet kokia diskriminacija dėl pilietybės, palyginti su Sąjungos darbuotojais, atlyginimo ir kitų darbo sąlygų srityje, taikymo sritis. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pirmiausia klausia, ar darbuotojas turkas, kuriam buvo išduotas neterminuotas leidimas dirbti, siekdamas prašyti, kad būtų pratęstas leidimas gyventi šalyje, gali pagrįstai remtis šia nuostata, net jei neatitinka Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalies sąlygų.

5. Iš tiesų šioje byloje Teisingumo Teismas turi nuspręsti, ar Sprendimo Nr. 1/80 10 straipsnio 1 dalis susijusi tik su sąlygomis teisėtai darbo rinkai priklausantiems Turkijos piliečiams vykdyti darbo veiklą, o sąlygos patekti į šią rinką ir įgyti šiuo atžvilgiu reikalingą teisę gyventi šalyje reglamentuojamos tik šio sprendimo 6 straipsnio 1 dalimi. Arba vis dėlto gali būti pripažinta, kad minėto sprendimo 10 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas diskriminacijos draudimas taip pat turi įtakos sąlygoms darbuotojams turkams įsidarbinti, todėl ir jų teisei gyventi šalyje?

6. Šioje išvadoje pasiūlysiu Teisingumo Teismui nuspręsti, jog Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad valstybė narė negali atgaline data panaikinti darbuotojo turko leidimo gyventi nuo tos dienos, kai nustojo egzistuoti šiam leidimui išduoti nacionalinėje teisėje nustatytas pagrindas, jei darbuotojas nepateikė melagingų duomenų, o šis leidimas panaikinamas pasibaigus šioje nuostatoje nustatytam vienų metų teisėto darbo laikotarpiui.

7. Galiausiai nurodysiu, kodėl, mano manymu, šio sprendimo 10 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad darbuotojas turkas, turintis neterminuotą leidimą dirbti ir neatitinkantis minėto sprendimo 6 straipsnio 1 dalies sąlygų, negali remtis minėta nuostata, siekdamas prašyti, kad būtų pratęstas leidimas gyventi priimančiosios valstybės narės teritorijoje.

I – Teisinis pagrindas

A – *Sąjungos teisės aktai*

1. Asociacijos susitarimas

8. Siekiant reglamentuoti laisvą darbuotojų turkų judėjimą Bendrijos teritorijoje, 1963 m. rugsėjo 12 d. Bendrija ir Turkijos Respublika sudarė Asociacijos susitarimą. Šio susitarimo tikslas – „skatinti nuolatinį ir subalansuotą susitariančiųjų šalių prekybinių ir ekonominių santykių stiprinimą, visiškai atsižvelgiant į būtinybę užtikrinti pagreitintą Turkijos ekonomikos vystymąsi ir darbo bei Turkijos gyventojų gyvenimo sąlygų lygio pakėlimą“ [4].

9. Minėtame susitarime numatytas laisvas darbuotojų turkų judėjimas turi būti laipsniškai įgyvendinamas pagal Asociacijos tarybos, kurios užduotis yra užtikrinti asociacijos režimo taikymą ir laipsnišką plėtrą, numatytas priemones [5].

4 — Žr. Asociacijos susitarimo 2 straipsnio 1 dalį.

5 — Žr. Asociacijos susitarimo 6 straipsnį.

2. Sprendimas Nr. 1/80

10. Asociacijos taryba priėmė Sprendimą Nr. 1/80, kurio tikslas, be kita ko, yra pagerinti teisinę darbuotojų ir jų šeimos narių padėtį, palyginti su tvarka, nustatyta 1976 m. gruodžio 20 d. Asociacijos tarybos sprendime Nr. 2/76 dėl Asociacijos susitarimo 12 straipsnio įgyvendinimo. Šiame sprendime buvo numatyta laipsniškai įgyvendinama darbuotojų turkų teisė įsidarbinti priimančiojoje valstybėje narėje, taip pat teisė šių darbuotojų vaikams toje valstybėje lankyti pamokas.

11. Nuostatos, reglamentuojančios darbuotojų turkų teises, įtvirtintos Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalyje, kurioje nustatyta:

„Išskyrus atvejus, numatytus su darbuotojo šeimos narių teise laisvai įsidarbinti susijusiame 7 straipsnyje, valstybėje narėje teisėtai dirbantis darbuotojas turkas turi teisę:

— teisėtai išdirbęs vienerius metus, prašyti šioje valstybėje narėje atnaujinti jo leidimą dirbti pas tą patį darbdavį, jei pastarasis turi laisvą darbo vietą;

— teisėtai išdirbęs trejus metus ir, išskyrus atvejus, kai Bendrijos valstybių narių darbuotojams yra teikiama pirmenybė, šioje valstybėje narėje priimti kitą tai pačiai profesijai skirtą jo pasirinkto darbdavio pasiūlymą įsidarbinti, pateiktą įprastomis sąlygomis ir įregistruotą šios valstybės narės įdarbinimo įstaigose;

— teisėtai išdirbęs ketverius metus, šioje valstybėje narėje laisvai dirbti bet kurį pasirinktą samdomą darbą.“

12. Sprendimo Nr. 1/80 10 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad valstybės narės savo teisėtoje darbo rinkoje esantiems darbuotojams turkams taiko tokią tvarką, kuri nenumato diskriminacijos dėl pilietybės, palyginti su Sąjungos darbuotojais atlyginimo ir kitų darbo sąlygų srityje.

13. Pagal šio sprendimo 13 straipsnį:

„Bendrijos valstybės narės ir Turkija negali nustatyti naujų apribojimų, susijusių su darbuotojų ir jų šeimos narių, kurie teisėtai gyvena ir dirba atitinkamoje teritorijoje, įsidarbinimo sąlygomis.“

B – *Nacionalinės teisės aktai*

14. 1990 m. liepos 9 d. Užsieniečių atvykimo ir gyvenimo federalinėje teritorijoje įstatymo (*Gesetz über die Einreise und den Aufenthalt von Ausländern im Bundesgebiet*)[6] 19 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos 1 ir 4 punktuose numatyta, kad, nutraukus bendrą sutuoktinių gyvenimą, sutuoktinio leidimas gyventi šalyje pratęsiamas kaip savarankiška, nuo *Ausländergesetz* 17 straipsnio 1 dalyje nustatyto tikslo apsigyventi šalyje nepriklausoma teisė gyventi šalyje, jeigu bendras sutuoktinių gyvenimas federalinėje teritorijoje teisėtai truko ne trumpiau nei dvejus metus ir jeigu iki 1–3 punktuose įtvirtintų sąlygų įvykdymo užsienietis turėjo leidimą gyventi šalyje arba teisę gyventi šalyje, nebent negalėjo laiku prašyti pratęsti leidimo gyventi šalyje dėl su juo nesusijusių priežasčių.

15. *Ausländergesetz* 23 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta, kad pagal šio įstatymo 17 straipsnio 1 dalies reikalavimus leidimas gyventi šalyje turi būti suteiktas Vokietijos piliečio sutuoktiniui užsieniečiui, kai šio Vokietijos piliečio nuolatinė gyvenamoji vieta yra federalinėje teritorijoje.

6 — *BGBl.* 1990 I, p. 1354, toliau – *Ausländergesetz*.

16. Pagal 2004 m. liepos 30 d. Užsieniečių gyvenimo, įsidarbinimo ir integracijos federalinėje teritorijoje įstatymo (*Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet*)[7] 4 straipsnio 1 dalį, norėdami atvykti į Vokietijos teritoriją ir apsigyventi joje, užsieniečiai turi turėti leidimą gyventi federalinėje teritorijoje, jeigu Europos Sąjungos teisėje arba ją įgyvendinančiuose teisės aktuose nenumatyta kitaip arba jeigu asmuo turi teisę gyventi šalyje pagal Asociacijos susitarimą.

17. Pagal *Aufenthaltsgesetz* 4 straipsnio 2 dalį leidimas gyventi šalyje suteikia teisę dirbti tais atvejais, kai šiame įstatyme nenumatyta kitaip arba jei leidimas gyventi aiškiai suteikia galimybę dirbti. Iš kiekvieno leidimo gyventi turi būti galima nustatyti, ar leidžiama dirbti samdomą darbą. Užsieniečiui, neturinčiam leidimo gyventi siekiant dirbti, gali būti leidžiama imtis darbo, tik jei Federalinė įdarbinimo agentūra davė leidimą arba teisės akte numatyta, kad darbinės veiklos vykdymas yra teisėtas be šios agentūros leidimo. Apribojimai, nustatyti minėtai agentūrai išduodant leidimą, turi būti nurodyti leidime gyventi.

18. *Aufenthaltsgesetz* 4 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad užsienietis, kuris pagal Asociacijos susitarimą turi teisę gyventi šalyje, privalo įrodyti šios teisės buvimą – pateikti įrodymą, kad turi leidimą gyventi šalyje, jeigu neturi nei leidimo apsigyventi, nei leidimo nuolat gyventi Sąjungoje. Leidimas gyventi išduodamas pateikus prašymą.

19. Pagal *Aufenthaltsgesetz* 39 straipsnį leidimas gyventi, kuris užsieniečiui suteikia galimybę dirbti, gali būti išduodamas tik turint Federalinės įdarbinimo agentūros leidimą, išskyrus atvejus, kai teisės aktuose nustatyta kitaip. Šis agentūros leidimas gali būti išduodamas, jei tai numatyta pagal tarpvalstybinius susitarimus, įstatymą ar teisės aktus. *Aufenthaltsgesetz* 50 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad užsienietis privalo išvykti iš federalinės teritorijos, kai neturi arba jau nebeturi reikalingo leidimo gyventi ir nesinaudoja arba jau nesinaudoja teise gyventi šalyje pagal Asociacijos susitarimą.

20. Pagal *Aufenthaltsgesetz* 105 straipsnio 2 dalį leidimas dirbti, išduotas iki šio įstatymo įsigaliojimo dienos, laikomas federalinės įdarbinimo agentūros besąlyginiu leidimu vykdyti profesinę veiklą.

C – *Sprendimuose „Eddline El-Yassini“ ir „Gattoussi“ suformuluota teismų praktika*

21. Bylose, kuriose buvo priimti sprendimai *Eddline El-Yassini* ir *Gattoussi* [8], Teisingumo Teismas jau yra nagrinėjęs problemą, kuri panaši į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodytąją nagrinėjamoje byloje, tačiau susijusi su kitomis teisinėmis aplinkybėmis. Tose bylose teisinį pagrindą sudarė atitinkamai Europos ekonominės bendrijos ir Maroko Karalystės bendradarbiavimo susitarimas[9] bei Europos ir Vidužemio jūros regiono šalių susitarimas, steigiantis Europos Bendrijų bei jų valstybių narių ir Tuniso Respublikos asociaciją[10].

22. Minėtose bylose priimančioji valstybė narė, apribojusi trečiosios valstybės piliečio teisę gyventi šalyje, taip pat apribojo jo teisę vykdyti profesinę veiklą, nors tokią teisę jam suteikė leidimas dirbti[11].

7 — *BGBl.* 2004 I, p. 1950, 2008 m. vasario 25 d. paskelbta redakcija (*BGBl.* 2008 I, p. 162, toliau – *Aufenthaltsgesetz*).

8 — Atitinkamai 1999 m. kovo 2 d. sprendimas (C-416/96, Rink. p. I-1209) ir 2006 m. gruodžio 14 d. sprendimas (C-97/05, Rink. p. I-11917).

9 — Šis susitarimas pasirašytas 1976 m. balandžio 27 d. Rabate ir Bendrijos vardu patvirtintas 1978 m. rugsėjo 26 d. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 2211/78 (OL L 264, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 13 t., p. 155; toliau – EEB ir Maroko susitarimas).

10 — Šis susitarimas buvo pasirašytas 1995 m. liepos 17 d. Briuselyje ir Europos Bendrijos ir Europos anglių ir plieno bendrijos vardu patvirtintas 1998 m. sausio 26 d. Tarybos ir Komisijos sprendimu 98/238/EB, EAPB (OL L 97, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 28 t., p. 187; toliau – Europos ir Vidužemio jūros regiono šalių susitarimas).

11 — Žr. minėto Sprendimo *Gattoussi* 31 punktą.

23. 1991 m. N. E. El-Yassini, sudaręs santuoką su Didžiosios Britanijos piliete, gavo dvylika mėnesių galiojantį leidimą gyventi Jungtinėje Karalystėje. Po santuokos jis įsidarbino pagal darbo sutartį. 1992 m., pradėjęs gyventi skyrium nuo sutuoktinės, N. E. El-Yassini paprašė pratęsti jo leidimą gyventi, visų pirma remdamasis EEB ir Maroko susitarimo 40 straipsnio pirma pastraipa, kurioje numatyta, kad kiekviena valstybė narė taiko Maroko pilietybę turintiems darbuotojams, dirbantiems jos teritorijoje, režimą, pagal kurį neleidžiama diskriminacija dėl pilietybės, palyginti su savais piliečiais, darbo sąlygų ir atlyginimo srityje. *Secretary of State for the Home Department* atmetė N. E. El-Yassini prašymą motyvuodamas pirmiausia tuo, kad šioje nuostatoje įtvirtinta frazė „darbo sąlygų ir atlyginimo srityje“ netaikoma Maroko darbuotojo teisei apsigyventi priimančiojoje valstybėje narėje, todėl ši frazė negali būti suprantama taip, kad ji suteikia teisę toliau dirbti šioje valstybėje narėje pasibaigus jo leidimo gyventi šalyje galiojimo trukmei.

24. Tuniso pilietis M. Gattoussi, vedęs Vokietijos pilietę ir gavęs leidimą susijungti su šeima, gavo trejus metus galiojantį leidimą gyventi ir vėliau neterminuotą leidimą dirbti. Sužinojusios, kad M. Gattoussi gyveno su savo žmona skyrium, Vokietijos valdžios institucijos sutrumpino jo leidimo gyventi šalyje galiojimo trukmę ir įpareigojo jį išvykti iš Vokietijos, antraip jis būtų išsiųstas į Tunisą. Taip pat kaip ir byloje, kurioje buvo priimtas Sprendimas *Eddline El-Yassini*, nacionalinės valdžios institucijos manė, kad M. Gattoussi negali naudotis teise gyventi šalyje pagal Europos ir Vidužemio jūros regiono šalių susitarimo 64 straipsnio 1 dalį, nustatančią, kad kiekviena valstybė narė taiko Tuniso pilietybę turintiems darbuotojams, dirbantiems jos teritorijoje, režimą, pagal kurį neleidžiama diskriminacija dėl pilietybės, palyginti su savais piliečiais, darbo sąlygų, atlyginimo ir atleidimo iš darbo srityse.

25. Abiem atvejais, nepaisydamos to, kad pareiškėjai turėjo neterminuotus leidimus dirbti ir darbo vietas, nacionalinės valdžios institucijos atsisakė pratęsti teisę gyventi šalyje, nes pasibaigus jų leidimų gyventi šalyje galiojimo terminui nebeliko pirminio teisės apsigyventi atsiradimo pagrindo. Todėl abiem atvejais kilo klausimas, ar EEB ir Maroko susitarimo 40 straipsnio pirmą pastraipą ir Europos ir Vidužemio jūros regiono šalių susitarimo 64 straipsnio 1 dalį reikėjo aiškinti taip, kad pagal šias nuostatas tokiomis sąlygomis valstybėms narėms draudžiama atsisakyti išduoti leidimą gyventi šalyje.

26. Šiuo klausimu Sprendime *Eddline El-Yassini* Teisingumo Teismas nusprendė, kad „pagal dabar galiojančią Bendrijos teisę valstybei narei iš esmės nedraudžiama atsisakyti pratęsti Maroko piliečio, kuriam ji leido įvažiuoti į jos teritoriją ir joje dirbti pagal darbo sutartį, leidimą gyventi valstybėje, jeigu jo leidimo gyventi galiojimo termino pabaigoje nebelieka pirminio teisės gyventi valstybėje atsiradimo pagrindo“ [12]. Taip pat Teisingumo Teismas nurodė, kad „aplinkybė, jog tokia nacionalinės valdžios institucijos priemonė suinteresuotąjį asmenį įpareigoja nutraukti darbo santykius priimančiojoje valstybėje narėje prieš sueinant sutartyje su darbdaviu numatytam terminui, apskritai neturi įtakos šiam aiškinimui.“ [13].

27. Tačiau Teisingumo Teismas nuspręstų „kitaip, jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas konstatuotų, kad priimančioji valstybė narė darbuotojui imigrantui marokiečiui suteikė specialias įsidarbinimo teises, kurios buvo platesnės, nei šios valstybės jam suteiktos teisės gyventi“ [14]. Taip būtų tuo atveju, jei priimančioji valstybė suinteresuotajam asmeniui suteiktų leidimą gyventi trumpesniam laikotarpiui nei leidimo dirbti trukmė ir jei prieš pasibaigiant leidimui dirbti atsisakytų pratęsti leidimą gyventi, nepagrįsdama atsisakymo teisėtais nacionaliniais interesais, kaip antai viešoji tvarka, visuomenės saugumas ar visuomenės sveikata [15].

12 — Minėto Sprendimo *Eddline El-Yassini* 62 punktas.

13 — Ten pat, 63 punktas.

14 — Ten pat, 64 punktas.

15 — Ten pat, 65 punktas.

28. Dėl EEB ir Maroko susitarimo 40 straipsnio pirmos pastraipos praktinio veiksmingumo būtina, kad Maroko pilietis, turintis teisėtai suteiktą leidimą dirbti valstybės narės teritorijoje tam tikrą laikotarpį, per visą šį laiką galėtų naudotis jam pagal šią nuostatą suteiktomis teisėmis [16].

29. Sprendime *Gattoussi* Teisingumo Teismas pateikė tuos pačius argumentus [17].

II – Faktinės aplinkybės ir pagrindinė byla

30. 1996 m. vasario mėn. Turkijos pilietis A. Gülbahce atvyko į Vokietijos teritoriją ir paprašė suteikti prieglobstį. 1997 m. birželio mėn. jis vedė Vokietijos pilietę. Paskui jo prašymas suteikti prieglobstį buvo atmestas.

31. 1998 m. gegužės mėn. A. Gülbahce grįžo į savo kilmės šalį, kurioje buvo tol, kol tų pačių metų birželio 8 d. vėl atvyko į Vokietijos teritoriją, turėdamas vizą dėl šeimos susijungimo. Šiuo tikslu jis deklaravo gyvenamąją vietą savo tuometinės žmonos adresu. 1998 m. liepos mėn. vietos imigracijos tarnyba išdavė vienus metus galiojantį leidimą gyventi. 1999 m. birželio 17 d. šis leidimas buvo pratęstas iki 2001 m. birželio 17 dienos. 1998 m. rugsėjo 29 d. Bochumo įdarbinimo įstaiga (Vokietija) išdavė A. Gülbahce neterminuotą leidimą dirbti.

32. Nuo 1999 m. vasario iki lapkričio mėn. A. Gülbahce dirbo pagalbiniu darbuotoju statybų sektoriuje Hamburge (Vokietija), paskui vėl nuo 2000 m. rugsėjo mėn. – pas skirtingus darbdavius Hamburge. Kiekvienos darbo sutarties trukmė buvo trumpesnė nei vieni metai.

33. 2000 m. liepos 1 d. A. Gülbahce pateikė prašymą butui Hamburge gauti, o 2001 m. birželio mėn. kreipėsi į *Freie und Hansestadt Hamburg* (laisvasis ir Hanzos miestas Hamburgas) imigracijos tarnybą su prašymu pratęsti leidimą gyventi dėl darbo.

34. 2001 m. rugpjūčio 16 d. *Freie und Hansestadt Hamburg* išdavė A. Gülbahce dvejus metus galiojantį leidimą gyventi, kuris paskutinį kartą 2004 m. sausio 20 d. buvo pratęstas dar dvejiems metams.

35. 2005 metų liepos mėn. *Freie und Hansestadt Hamburg* sužinojo, kad 1999 m. lapkričio 2 d. A. Gülbahce sutuoktinė raštu informavo Aschersleben (Vokietija) miesto administraciją, jog nuo 1999 m. spalio 1 d. ji ir sutuoktinis gyveno skyrium. A. Gülbahce, apklaustas *Freie und Hansestadt Hamburg*, paliudijo, kad nuo 2000 m. lapkričio mėn. galutinai pradėjo gyventi skyrium nuo savo žmonos. Dėl savo darbo jis dažnai keliaudavo po visą Vokietijos teritoriją, todėl pas savo žmoną lankydavosi tik savaitgaliais ir kai ilsėdavosi.

36. 2005 m. gruodžio mėn. A. Gülbahce paprašė pratęsti jo leidimą gyventi tam, kad galėtų dirbti 2004 m. lapkričio mėn. pradėtą darbą *ATLA GmbH* Hamburge.

37. 2006 m. vasario 6 d. sprendimu – patvirtintu 2006 m. rugpjūčio 29 d. sprendimu – *Freie und Hansestadt Hamburg* atgaline data panaikino 2001 m. rugpjūčio 16 d. ir 2004 m. sausio 20 d. A. Gülbahce leidimus gyventi šalyje. *Freie und Hansestadt Hamburg* atmetė prašymą pratęsti leidimą gyventi šalyje ir pagrasino pareiškėją išsiųsti į Turkiją. *Freie und Hansestadt Hamburg* teigimu, leidimai gyventi A. Gülbahce negalėjo būti pratęsti, nes, anot jo sutuoktinės pateiktos informacijos, bendras sutuoktinių gyvenimas netruko dvejų metų. Be to, *Freie und Hansestadt Hamburg* nurodė, kad A. Gülbahce taip pat negali prašyti pratęsti leidimus remdamasis Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsniu, nes kiekvieno pratęsimo momentu jis nebuvo išdirbęs pas tą patį darbdavį bent jau metus. Be to, minėtus leidimus gyventi šalyje A. Gülbahce gavo pateikęs melagingus duomenis, nes jis ir jo sutuoktinė jau kartu nebegyveno.

16 — Ten pat, 66 punktas.

17 — Žr. šio sprendimo 29–40 punktus.

38. 2007 m. liepos 3 d. sprendimu *Verwaltungsgericht* (Administracinis teismas) (Vokietija) atmetė A. Gülbahce skundą, pateiktą dėl *Freie und Hansestadt Hamburg* sprendimo, motyvuodamas tuo, kad *Freie und Hansestadt Hamburg* teisingai panaikino leidimus gyventi šalyje, nes bendras sutuoktinių gyvenimas netruko dvejų metų. Be to, pagal Sprendimo Nr. 1/80 10 straipsnio 1 dalį, kuria remiasi A. Gülbahce atsižvelgdamas į neterminuotą leidimą dirbti, *Freie und Hansestadt Hamburg* neprivalėjo suteikti jam galimybės tęsti tuo metu vykdomą profesinę veiklą, pratęsiant leidimą gyventi.

39. 2008 m. gegužės 29 d. sprendimu *Hamburgisches Oberverwaltungsgericht* (Hamburgo vyriausiasis administracinis teismas) – Apeliacinis teismas – pakeitė *Verwaltungsgericht* priimtą sprendimą ir įpareigojo *Freie und Hansestadt Hambourg* suteikti A. Gülbahce leidimą gyventi motyvuodamas tuo, kad iš neterminuoto leidimo dirbti, vertinamo kartu su Sprendimo Nr. 1/80 10 straipsnio 1 dalimi, išplaukia nuo santuokos nepriklausoma teisė gyventi šalyje. Darbuotojas turkas, priklausantis valstybės narės teisėtai darbo rinkai ir turintis teisėtą ir neterminuotą leidimą dirbti, gali remtis šia nuostata, net jei negali pasinaudoti iš šio sprendimo 6 straipsnio kildinamomis teisėmis. Apeliacinis teismas manė, kad tikslinga taikyti pagal analogiją Teisingumo Teismo praktiką dėl diskriminacijos draudimų, kylančių iš EEB ir Maroko susitarimo bei Europos ir Vidužemio jūros regiono šalių susitarimo. Todėl teisė dirbti realų samdomą darbą iš pareiškėjo galėjo būti atimta tik dėl priežasčių, susijusių su teisėtų valstybės interesų apsauga, t. y. dėl priežasčių, susijusių su viešąja tvarka, visuomenės saugumu ir visuomenės sveikata. Tačiau tokių priežasčių nebuvo, be to, A. Gülbahce nebuvo sudaręs apsimestinės santuokos.

40. Kasaciniame procese 2009 m. gruodžio 8 d. sprendimu *Bundesverwaltungsgericht* (Federalinis vyriausiasis administracinis teismas) (Vokietija) panaikino 2008 m. gegužės 29 d. sprendimą ir grąžino bylą iš naujo nagrinėti žemesnės instancijos teismui, motyvuodamas tuo, kad apeliacinis teismas klaidingai manė, jog pagal Sprendimo Nr. 1/80 10 straipsnio 1 dalį ir dėl neterminuoto leidimo dirbti išdavimo A. Gülbahce turėjo teisę prašyti pratęsti ar išduoti leidimą gyventi.

41. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas konstatuoja, kad, kaip matyti iš teismo posėdžių, naujai surengtų grąžinus bylą, ir iš šalių pateiktų įrodymų, nuo 2006 metų spalio mėn. – pirmiausia su pertraukomis, vėliau, nuo 2009 m. lapkričio 2 d., be pertraukų – A. Gülbahce dirbo buveinę Hamburge turinčioje *Consultin Bau GmbH*.

III – Prejudiciniai klausimai

42. Kilus abejonei dėl Sprendimo Nr. 1/80 nuostatų aiškinimo, *Hamburgisches Oberverwaltungsgericht* sustabdė bylos nagrinėjimą ir Teisingumo Teismui pateikė šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar Sprendimo Nr. 1/80 10 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip:

a) kad darbuotojas turkas, kuriam teisėtai buvo suteiktas leidimas dirbti valstybės narės teritorijoje nustatytą (prireikus neribotą) laikotarpį, viršijantį leidime gyventi šalyje nustatytą trukmę (vadinamasis leidimo gyventi šalyje galiojimo trukmę viršijantis leidimas dirbti), gali naudotis savo teisėmis, kildinamomis iš šio leidimo, visą šį laikotarpį, jei tai neprieštarauja teisėto valstybės intereso apsaugos pagrindams, būtent viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ir visuomenės sveikatos pagrindams;

b) ir kad valstybei narei draudžiama *ab initio* atsisakyti pripažinti bet kokį šio leidimo poveikį darbuotojo turko statuso, susijusio su teise gyventi šalyje, atžvilgiu, nurodant leidimo išdavimo momentu galiojusių nacionalinės teisės aktų nuostatas, numatančias, jog leidimas dirbti priklauso nuo leidimo gyventi šalyje (remiantis [minėto] Sprendimo [*Eddline*] *El-Yassini* santraukos 3 punktu ir 62–65 punktais dėl EEB ir Maroko susitarimo

40 straipsnio pirmos pastraipos taikymo srities ir [minėto] Sprendimo *Gattoussi* santraukos 2 punktu ir 36-43 punktais dėl Europos ir Vidužemio jūros regiono šalių susitarimo 64 straipsnio 1 dalies taikymo srities)?

Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai:

2. Ar Sprendimo Nr. 1/80 13 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad dėl *standstill* išlygos valstybei narei taip pat draudžiama remiantis teisės aktu (šiuo atveju – *Aufenthaltsgesetz*) atimti iš teisėtai dirbančio darbuotojo turko galimybę remtis Sprendimo Nr. 1/80 10 straipsnio 1 dalyje nustatyto diskriminacijos draudimo pažeidimu, atsižvelgiant į jam anksčiau suteiktą ir leidimo gyventi šalyje trukmę viršijantį leidimą dirbti?

Jei į antrąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai:

3. Ar Sprendimo Nr. 1/80 10 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad dėl joje nustatyto diskriminacijos draudimo nacionalinės valdžios institucijoms bet kuriuo atveju nedraudžiama pagal nacionalinės teisės aktus panaikinti laikinus leidimus gyventi šalyje, kurie neteisėtai buvo suteikti darbuotojui turkui pagal nacionalinę teisę tam tikram laikotarpiui, po to, kai baigėsi jų galiojimo laikas, tiek, kiek jie susiję su laikotarpiais, kuriais darbuotojas turkas realiai pasinaudojo jam anksčiau teisėtai suteiktu nuolatiniu leidimu dirbti ir užsiėmė darbine veikla?

4. Ar Sprendimo Nr. 1/80 10 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad ši nuostata apima tik tokį darbą, kurį darbuotojas turkas, turintis nacionalinės valdžios institucijos teisėtai jam suteiktą nuolatinį ir objektyvių apribojimų neturintį leidimą dirbti, atlieka tuo metu, kai baigiasi jam kitu tikslu suteikto laikino leidimo gyventi šalyje galiojimas, ir kad tokioje situacijoje darbuotojas turkas, net galutinai išėjęs iš šio darbo, negali prašyti nacionalinės valdžios institucijų leisti jam toliau gyventi šalyje, siekiant dirbti naujoje darbo vietoje – prireikus po tam tikrą laiką trukusios pertraukos, reikalingos kitam darbui susirasti?

5. Ar Sprendimo Nr. 1/80 10 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad diskriminacijos draudimu priimančiosios valstybės narės nacionalinės valdžios institucijoms (tik) draudžiama, pasibaigus pastarąjį kartą suteikto leidimo gyventi šalyje galiojimo trukmei, imtis gyvenimą šalyje užbaigiančių priemonių teisėtai dirbančio Turkijos piliečio atžvilgiu, kuriam priimančioji šalis iš pradžių suteikė platesnes su darbine veikla susijusias teises nei teises, susijusias su jo gyvenimu šalyje, jeigu tokios priemonės neskirtos apsaugoti teisėtus valstybės interesus, tačiau šios valdžios institucijos neįpareigojamos išduoti leidimo gyventi šalyje?“

IV – Vertinimas

43. A. Gülbahce mano, kad jo leidimų gyventi pratęsimas 2001 m. rugpjūčio mėn. ir 2004 m. sausio mėn. neprieštaravo teisės aktams ir kad jis turėjo teisę prašyti pratęsti šiuos leidimus tam, kad galėtų įgyvendinti savo teisę dirbti, suteiktą jam pagal 1998 m. rugsėjo mėn. išduotą neterminuotą leidimą dirbti.

44. Kaip matyti iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą, *Hamburgisches Oberverwaltungsgericht* daro prielaidą, jog A. Gülbahce negali naudotis Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalyje numatytomis teisėmis, siekdamas ginčyti jo leidimų gyventi šalyje panaikinimą.

45. Tačiau šiame prašyme priimti prejudicinį sprendimą konstatuota, kad 2005 m. gruodžio mėn. A. Gülbahce paprašė pratęsti jo leidimą gyventi, siekdamas dirbti 2004 m. lapkričio mėn. bendrovėje *ATLA GmbH* Hamburge pradėtą darbą. Be to, prašyme priimti prejudicinį sprendimą nurodyta, kad tik 2004 m. lapkričio mėn. A. Gülbahce pradėjo ilgesnį laiką trunkančią profesinę veiklą, kurią vykdė iki

2006 m. birželio mėnesio [18]. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas paaiškino, kad 2001 m. rugpjūčio mėn. ir 2004 m. sausio mėn. išduotų leidimų gyventi panaikinimo ir atsisakymo juos pratęsti momentu, t. y. 2006 m. vasario mėn., A. Gülbahce buvo išdirbęs pas tą patį darbdavį daugiau nei metus [19].

46. Todėl neatrodo akivaizdu, kad A. Gülbahce visiškai neatitiko Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalyje nustatytų sąlygų.

47. Todėl, siekiant duoti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui naudingą atsakymą, visų pirma nagrinėjant pastarojo iškeltus klausimus, bus vadovaujamasi hipoteze, kad A. Gülbahce gali grįsti teisę prašyti pratęsti savo leidimą gyventi šalyje Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalimi, ir paskui bus remiamasi prielaida, kuria remiasi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, t. y. kad A. Gülbahce neatitinka šios nuostatos sąlygų.

A – *A. Gülbahce gali remtis iš Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalies kildinama teise*

48. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas paaiškino, kad pagal nacionalines nuostatas, 2006 m. vasario mėn. panaikinus 2001 m. rugpjūčio mėn. ir 2004 m. sausio mėn. leidimus gyventi, nacionalinė A. Gülbahce teisė gyventi šalyje išnyko atgaline data nuo 2001 m. liepos 3 d., todėl jis negalėjo remtis Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalimi [20].

49. Ši išvada, mano manymu, tiesiogiai prieštarauja Teisingumo Teismo Sprendime *Unal* suformuluotai praktikai [21].

50. Šiame sprendime Teisingumo Teismas nusprendė, kad Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalies pirma įtrauka turi būti aiškinama taip, kad pagal ją kompetentingoms nacionalinėms institucijoms neleidžiama panaikinti darbuotojo turko leidimo gyventi šalyje galiojimo atgaline data nuo tos dienos, kai nebelieka nacionalinėje teisėje numatyto pagrindo išduoti leidimą gyventi šalyje, jeigu šis darbuotojas turkas nebuvo pripažintas kaltu dėl jokių apgaulingų veiksmų ir leidimas panaikinamas pasibaigus 6 straipsnio 1 dalies pirmoje įtraukoje numatytam teisėto vienų metų darbo terminui.

51. Teisingumo Teismas, be kita ko, pripažino, kad pagal bendrąjį įgytų teisių gerbimo principą, jei Turkijos pilietis gali teisėtai remtis teisėmis pagal Sprendimo Nr. 1/80 nuostatą, šios teisės nebėra siejamos su aplinkybėmis, lėmusiomis jų atsiradimą, nes tokia sąlyga nėra numatyta šiame sprendime [22].

52. Nustatydamas, ar J. Unal įgijo tokias teises, Teisingumo Teismas atsižvelgė į priimančiosios valstybės narės nacionalinių valdžios institucijų sprendimo panaikinti darbuotojo turko leidimą gyventi šalyje priėmimo datą [23].

53. Pagrindinėje byloje A. Gülbahce leidimai gyventi, išduoti 2001 m. rugpjūčio 16 d. ir 2004 m. sausio 20 dieną, buvo panaikinti 2006 m. vasario 6 d. sprendimu. Tačiau, kaip nurodyta šios išvados 45 punkte, tuo momentu A. Gülbahce tikriausiai dirbo daugiau nei metus pas tą patį darbdavį.

18 — Žr. sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą 23 punktą.

19 — Žr. sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą 24 punktą.

20 — Žr. sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą 23 punktą.

21 — 2011 m. rugsėjo 29 d. sprendimas (C-187/10, Rink. p. I-9045).

22 — Minėto Sprendimo *Unal* 50 punktas.

23 — Ten pat, 51 ir 52 punktai.

54. Todėl momentu, kai buvo panaikinti šioje byloje nagrinėjami leidimai gyventi, A. Gülbahce galėjo būti įgijęs iš Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalies kildinamas teises, o tai reikštų, jog neišvengiamai egzistuoja atitinkama jo teisė gyventi šalyje [24]. Šiuo tikslu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti, ar A. Gülbahce darbo laikotarpis nuo 2004 m. lapkričio mėn. iki 2006 m. birželio mėn. atitinka sąlygą būti teisėtai išdirbus vienus metus, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, nes darbuotojas turkas turi teisę, kad jo leidimas dirbti pas tą patį darbdavį būtų atnaujintas tuo atveju, kai jis teisėtai yra išdirbęs daugiau nei vienus metus [25]. Šiuo klausimu teisėtas darbas reiškia stabilią ir saugią suinteresuotojo asmens situaciją priimančiosios valstybės narės darbo rinkoje ir, tuo remiantis, neginčytiną teisę gyventi šalyje [26].

55. Pirmiausia Turkijos piliečio darbas, pagrįstas leidimu gyventi šalyje, išduotu dėl apgaulingų veiksmų, dėl kurių jis buvo pripažintas kaltu, arba leidimu laikinai gyventi šalyje, kuris galioja tik iki galutinio sprendimo dėl jo teisės gyventi šalyje priėmimo, nelaikomas pagrindu įgyti Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalyje numatytas teises [27].

56. Nagrinėjamoje byloje, atrodo, A. Gülbahce nebuvo pripažintas kaltu dėl jokių apgaulingų veiksmų, be to, jis turėjo leidimą gyventi ir neterminuotą leidimą dirbti, kurie jam suteikė teisę laisvai dirbti samdomą darbą Vokietijos teritorijoje. Bet kuriuo atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas privalo patikrinti, ar A. Gülbahce atitiko Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalyje nustatytas sąlygas.

57. Todėl, manau, jeigu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nustatytų, kad tuo momentu, kai buvo panaikinti 2001 m. rugpjūčio mėn. ir 2004 m. sausio mėn. leidimai gyventi, A. Gülbahce atitiko sąlygą būti vienus metus teisėtai išdirbus Vokietijos darbo rinkoje, jis galėtų pasinaudoti teisėmis pagal šią nuostatą, siekdamas prašyti pratęsti jo leidimą dirbti, todėl kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos neturėtų pagrindo panaikinti jo leidimų gyventi šalyje atgaline data nuo tos dienos, kai nebeliko nacionalinėje teisėje numatyto pagrindo išduoti leidimą gyventi šalyje.

58. Tačiau jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas konstatuotų, kad A. Gülbahce neįvykdė šios sąlygos, jis būtų teisus, jei panaikintų iš Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalies kildinamą teisę pratęsti jo leidimą gyventi.

59. Tokiu atveju kyla klausimas, ar A. Gülbahce gali remtis šio sprendimo 10 straipsnio 1 dalimi, kad būtų pratęstas jo leidimas gyventi.

B – *A. Gülbahce negali remtis iš Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalies kildinama teise*

60. Savo pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, kokia yra Sprendimo Nr. 1/80 10 straipsnio 1 dalies taikymo sritis. Ar pagal šią nuostatą gali būti pratęstas Turkijos piliečio, turinčio neterminuotą leidimą dirbti, leidimas gyventi, nors pagal šio sprendimo 6 straipsnio 1 dalies, kurios sąlygų jis neatitinka, formuluotę tai daryti, atrodo, draudžiama?

61. Iš tiesų atrodo, jog prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad A. Gülbahce negali būti taikoma nė viena iš situacijų, nurodytų minėto sprendimo 6 straipsnio 1 dalyje, nes jis leidimo gyventi panaikinimo momentu negalėjo nurodyti darbo laikotarpio, trukusio pas tą patį darbdavį ne mažiau nei vienus metus.

24 — Ten pat, 29 ir 30 punktai.

25 — Ten pat, 38 punktas.

26 — Ten pat, 31 punktas.

27 — Ten pat, 47 punktas.

62. Dėl galimybės pagal analogiją taikyti EEB ir Maroko susitarimo arba Europos ir Viduržemio jūros regiono šalių susitarimo taisykles pirmiausia reikia paaiškinti šių susitarimų ir Asociacijos susitarimo skirtumus.

63. Minėto Sprendimo *Eddline El-Yassini* 61 punkte Teisingumo Teismas pats nurodė esminius skirtumus tarp EEB ir Maroko susitarimo ir Asociacijos susitarimo nuostatų formuluočių ir tarp šių susitarimų dalyko bei tikslo ir padarė išvadą, kad Teisingumo Teismo praktika dėl Asociacijos susitarimo negali būti pagal analogiją taikoma nagrinėjant EEB ir Maroko susitarimą.

64. Toje byloje Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Asociacijos susitarimu siekiama laipsniškai integruoti darbuotojus turkus Turkijos Respublikai rengiantis įstoti į ES, o EEB ir Maroko susitarimas yra tik bendro ekonominio bendradarbiavimo dalis [28].

65. Priminęs Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalies formuluotę, Teisingumo Teismas nurodė, kad jo nusistovėjusioje praktikoje dėl šios situacijos yra nuspręsta, jog darbuotojas turkas, kuris atitinka šios nuostatos sąlygas, gali reikalauti pratęsti leidimą gyventi priimančiojoje valstybėje narėje tam, kad joje galėtų tęsti teisėtą samdomą darbą [29].

66. Pažymėjęs, kad šio sprendimo nuostatos atspindi jo ypatingą sistemą, Teisingumo Teismas padarė logišką išvadą, kad EEB ir Maroko susitarimo aiškinimas negalėjo remtis analogija su šiomis nuostatomis.

67. Dėl tų pačių priežasčių šis Teisingumo Teismo teiginys taip pat taikomas atvirkščiai.

68. Iš tiesų Sprendimo *Eddline El-Yassini* 53 punkte Teisingumo Teismas pabrėžė, kad siekiant pratęsti Turkijos darbuotojo leidimą gyventi, jei norima toliau dirbti teisėtą samdomą darbą, būtina, kad būtų įvykdytos Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalies sąlygos. Tačiau reikia konstatuoti, kad ši nuostata neturi atitikmens EEB ir Maroko susitarime. Vien dėl šios aplinkybės reikėtų atmesti A. Gülbahce pasiūlytą aiškinimą pagal analogiją. Tai daryti juo labiau būtina dėl to, kad ši nuostata dėl jos dalyko ir tikslo yra neatskiriama savitos Asociacijos susitarimo sistemos dalis.

69. Mano manymu, iš to matyti, kad tame sprendime pateikta hipotezė negali būti taikoma nagrinėjamu atveju.

70. Kadangi A. Gülbahce neatitinka Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalies sąlygų, jis negali remtis iš šio sprendimo kildinama teise prašyti atnaujinti ar pratęsti leidimą gyventi šalyje.

71. Kai, kaip matyti iš minėto Sprendimo *Unal*, Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalyje numatytomis teisėmis galima remtis kaip įgytomis teisėmis, nebeturi reikšmės aplinkybė, kad nebeegzistuoja pradinės sąlygos šioms teisėms įgyti [30]. Kadangi vis dėlto nebuvo patenkinta minimalios įdarbinimo trukmės sąlyga, numatyta šio sprendimo 6 straipsnio 1 dalies pirmoje įtraukoje, negalėjo būti įgytos teisės pagal šį susitarimą.

72. Todėl dabar galima patikslinti minėto sprendimo 10 straipsnio 1 dalies taikymo sritį.

73. Ši nuostata priklauso specifinei Asociacijos susitarimo ir Sprendimo Nr. 1/80 sistemai. Todėl ji papildo šio sprendimo 6 straipsnio 1 dalį, o ne prieštarauja šiai nuostatai, priešingai, nei aiškina A. Gülbahce. Kadangi pastaroji nuostata numato laipsniškos integracijos sistemą, joje įtvirtintas procesas pradedamas pagal tvarką, kuri riboja teisėtai darbo rinkai priklausančių darbuotojų turkų teises.

28 — Žr. minėto sprendimo 54–58 punktus.

29 — Žr. minėto Sprendimo *Eddline El-Yassini* 53 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

30 — Žr. minimo sprendimo 50 punktą.

74. Laipsniška teisės vykdyti profesinę veiklą įgijimo tvarka veiklos pirminiuose etapuose apima apribojimus, panašius į diskriminaciją dėl pilietybės, kaip matyti iš šio sprendimo 6 straipsnio 1 dalies antros įtraukos, numatančios pirmenybę valstybių narių darbuotojams. Šie apribojimai pateisinami remiantis bendra Asociacijos susitarimo filosofija ir yra susiję su teisės ieškoti darbo įsigijimu.

75. Tačiau kartą įgijus šią teisę ir pradėjus dirbti negali būti toleruojama bet kokia diskriminacija dėl naudojimosi šia teise sąlygų. Štai apie ką primenama, mano nuomone, minėto sprendimo 10 straipsnio 1 dalyje.

76. Todėl manau, kad darbuotojų turkų patekimo į darbo rinką sąlygos reglamentuojamos tik Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalyje; taigi šio sprendimo 10 straipsnio 1 dalis negali būti skirta taip pat nustatyti tokias patekimo į darbo rinką sąlygas, todėl ir leisti suinteresuotajam asmeniui šia nuostata grįsti savo prašymą pratęsti leidimą gyventi.

77. Šiuo klausimu priminsiu, kad dabartinėje ES teisėje su Asociacijos susitarimu susijusiomis nuostatomis nepažeidžiama valstybių narių kompetencija reglamentuoti Turkijos piliečių atvykimą į jų teritoriją ir šių piliečių pirmosios profesinės veiklos sąlygas, tačiau tik nustatoma padėtis darbuotojų turkų, kurie jau teisėtai integravosi priimančiojoje valstybėje dėl tam tikrą laikotarpį teisėtai vykdomo darbo pagal Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnyje nustatytas sąlygas[31]. Taigi Turkijos piliečio pirmąjį įsileidimą į valstybės narės teritoriją iš esmės reglamentuoja išimtinai tos valstybės vidaus teisė, o atitinkamas asmuo pagal Sąjungos teisę gali reikalauti tam tikrų teisių, susijusių su samdomu darbu ar savarankiškos veiklos vykdymu ir tam būtinu gyvenimu šalyje, tik jeigu jo padėtis atitinkamoje valstybėje narėje yra teisėta[32].

78. Todėl Asociacijos susitarimas nesuteikia darbuotojams turkams teisės gyventi šalyje.

79. Taigi, jei būtų pripažinta, kad darbuotojas turkas, kuris neatitinka Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalyje nustatytų sąlygų, gali pasinaudoti šio sprendimo 10 straipsnio 1 dalimi, tai reikštų, kad valstybės narės privalėtų pratęsti šio darbuotojo leidimą gyventi, nepaisydamos to, kad kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos laiko jo buvimą priimančiosios valstybės narės teritorijoje neteisėtu.

80. Toks aiškinimas pagrįstų darbuotojo turko teisę gyventi šalyje, kai jis turi neterminuotą leidimą dirbti. Tokia teisė ne tik nėra numatyta Asociacijos susitarime, bet ja, be kita to, kėsinamasi į valstybių narių kompetenciją reglamentuoti Turkijos piliečių atvykimą į jų teritoriją prieš jiems įgyjant Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalyje nustatytas teises.

81. Šis aiškinimas gali pakenkti Sprendimu Nr. 1/80 nustatytai sistemai.

82. Dėl šių priežasčių manau, jog Sprendimo Nr. 1/80 10 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad darbuotojas turkas, turintis neterminuotą leidimą dirbti ir neatitinkantis minėto sprendimo 6 straipsnio 1 dalies sąlygų, negali remtis minėta nuostata, kai prašo pratęsti leidimą gyventi priimančiosios valstybės narės teritorijoje.

31 — Žr. 2003 m. spalio 21 d. Sprendimą *Abatay ir kt.* (C-317/01 ir C-369/01, Rink. p. I-12301, 63 punktas ir jame nurodyta teismo praktika). Taip pat žr. minėto Sprendimo *Unal* 41 punktą.

32 — Minėto Sprendimo *Abatay ir kt.* 65 punktas ir jame nurodyta teismo praktika.

V – Išvada

83. Atsižvelgdamas į visa tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui atsakyti į *Hamburgisches Oberverwaltungsgericht* klausimus taip:

1. 1980 m. rugsėjo 19 d. Asociacijos tarybos sprendimo Nr. 1/80 dėl asociacijos plėtros, kuris buvo priimtas 1963 m. rugsėjo 12 d. Ankaroje tarp Turkijos Respublikos ir EEB valstybių narių bei Bendrijos pasirašytu Susitarimu dėl Europos ekonominės bendrijos ir Turkijos asociacijos įsteigtos Asociacijos tarybos, 6 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad valstybė narė negali atgaline data panaikinti darbuotojo turko leidimo gyventi nuo tos dienos, kai nustojo egzistuoti šiam leidimui išduoti nacionalinėje teisėje nustatytas pagrindas, jei darbuotojas nepateikė melagingų duomenų, o šis leidimas panaikintas pasibaigus šioje nuostatoje nustatytam vienų metų teisėto darbo laikotarpiui.

2. Sprendimo Nr. 1/80 10 straipsnis 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad darbuotojas turkas, turintis neterminuotą leidimą dirbti ir neatitinkantis minėto sprendimo 6 straipsnio 1 dalies sąlygų, negali remtis minėta nuostata, prašo pratęsti savo leidimą gyventi priimančiosios valstybės narės teritorijoje.